

SOCIALINĖS ANTROPOLOGIJOS IR ETNOLOGIJOS STUDIJOS

LIETUVOS

14(23)

2014

ETNOLOGIJA

LITHUANIAN ETHNOLOGY

STUDIES IN SOCIAL ANTHROPOLOGY AND ETHNOLOGY

MUZIEJUS: ŽINIOS IR ETNOGRAFIJA

Sudarytoja AUKSUOLĖ ČEPAITIENĖ

MUSEUM: KNOWLEDGE AND ETHNOGRAPHY

Edited by AUKSUOLĖ ČEPAITIENĖ

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

LITHUANIAN INSTITUTE OF HISTORY

Leidybą finansuoja
LIETUVOS MOKSLO TARYBA
NACIONALINĖ LITUANISTIKOS PLĖTROS 2009–2015 METŲ PROGRAMA
Sutarties Nr. LIT 7-53

REDAKcinĖ KOLEGIJA

Vytis Čiubrinskas (vyriausiasis redaktorius)
Vytauto Didžiojo universitetas

Auksuolė Čepaitienė
Lietuvos istorijos institutas

Jonathan Friedman
*École des Hautes Études en Sciences Sociales
Kalifornijos universitetas, San Diegas*

Neringa Klumbytė
Majamio universitetas, Ohajus

Orvar Löfgren
Lundo universitetas

Jonas Mardosa
Lietuvos edukologijos universitetas

Žilvytis Šaknys
Lietuvos istorijos institutas

REDAKcinĖS KOLEGIJOS
SEKRETORĖ

Danguolė Svidinskaitė
Lietuvos istorijos institutas

Lietuvos etnologija: socialinės antropologijos ir etnologijos studijos – etnologijos ir socialinės/kultūrinės antropologijos mokslo žurnalas, nuo 2001 m. leidžiamas vietoj tęstinio monografijų ir studijų leidinio „Lietuvos etnologija“. Jame spausdinami moksliniai straipsniai, konferencijų pranešimai, knygų recenzijos ir apžvalgos, kurių temos pirmiausia apima Lietuvą ir Vidurio/Rytų Europą. Žurnalas siekia pristatyti mokslo aktualijas ir skatinti teorines bei metodines diskusijas. Tekstai skelbiami lietuvių arba anglų kalba.

Redakcijos adresas:
Lietuvos istorijos institutas
Kražių g. 5
LT-01108 Vilnius

Tel.: + 370 5 262 9410
Faks: + 370 5 261 1433
El. paštas: etnolog@istorija.lt
v.ciubrinskas@smf.vdu.lt

Žurnalas registruotas:

European Reference Index for the Humanities (ERIH)

EBSCO Publishing: Academic Search Complete, Humanities International Complete,
SocINDEX with Full Text

Modern Language Association (MLA) International Bibliography

TURINYS / CONTENTS

<i>Pratarmė</i> (<i>Auksuolė Čepaitienė, Vytis Čiubrinskas</i>)	5
<i>Foreword</i> (<i>Auksuolė Čepaitienė, Vytis Čiubrinskas</i>)	7

Straipsniai / Articles

Auksuolė Čepaitienė

Įvadas: muziejus, žinios ir etnografija	11
Introduction: Museum, Knowledge and Ethnography. Summary	33

Jonas Mardosa

Etnografija kraštotyros muziejuose: kai kurie istoriniai raiškos aspektai ir šiuolaikinės būklės refleksijos	35
Ethnography in Local Lore Museums: Some Historical Aspects of Expression and Reflections on the Contemporary Situation. Summary	64

Hubert Czachowski

Muziejus kaip kultūros laboratorija. Marijos Znamierowskos-Prüfferowos indėlis į etnografinę muziejinkystę	69
The Museum as a Laboratory of Culture. The Contribution of Maria Znamierowska-Prüfferowa to Ethnographic Museology. Summary	84

Eglė Rindzevičiūtė

Sovietiniai lietuviai, gintaras ir „naujieji baltai“: tautinės ir regioninės tapatybės Lietuvos muziejuose, 1940–2009	87
Soviet Lithuanians, Amber and the ‘New Balts’: National and Regional Identities in Lithuanian Museums, 1940–2009. Summary	112

Rasa Račiūnaitė-Paužuolienė

Vizualinės etnografijos naratyvas: Pitt Rivers muziejaus atvejis	113
Narrative of Visual Ethnography: A Case Study of the Pitt Rivers Museum. Summary	133

Goda Palekaitė

Nesamas ir niekada nebuvęs: šiuolaikinės san erdvės nesuderinamumas Namibijoje	137
The Non-Existent that Never Was: The Inconsistency of Contemporary San-space in Namibia. Summary	158

Ainė Ramonaitė, Rytė Kukulskytė

Etnokultūrinis judėjimas sovietmečiu: nematoma alternatyva sistemai?	161
The Ethno-cultural Movement in Soviet Lithuania: Invisible Alternative to the Regime? Summary	179

Diskusijos / Discussions

Vida Savoniakaitė

- Autentiškumo prasmės: apie kultūros paveldą ir nacionalumą183
 Concepts of Authenticity: Toward Cultural Heritage and Nationalism.
 Summary 196

Taikomieji darbai / Applied Projects

Janina Samulionytė, Sigita Žukauskaitė

- Lietuvos liaudies buities muziejaus paroda „Lietuvių duona.
 Su savo kepalėliu visur stalą rasi“ 199
 The Exhibition of the Lithuanian Folk Museum ‘Lithuanian Bread.
 With Your Loaf You Will Find a Table Everywhere’. Summary 217

Inga Levickaitė-Vaškevičienė

- Muziejinių vertybių skaitmeninimas Lietuvos liaudies buities muziejuje:
 naujos sklaidos galimybės 219
 The Digitization of Museum Holdings at Lithuania’s Folk Museum:
 The Possibilities of a New Dissemination. Summary 233

Interviu / Interview

- Pokalbis su Oksfordo universiteto vizualinės antropologijos profesoriumi
 Marcusu Banksu (*Rasa Račiūnaitė-Paužuolienė*) 235

Recenzijos ir apžvalgos / Reviews

- Ida Harboe Knudsen. New Lithuania in Old Hands: Effects and Outcomes
 of EUropeanization in Rural Lithuania (*Kristina Šliavaitė*) 247
 Andželika Bylaitė-Žakaitienė. Lietuvių etiketas ir bendravimo kultūra
 XX amžiuje (*Rasa Paukštytė-Šaknienė*) 251
 Jūratė Vyliūtė, Gaila Kirdienė. Lietuviai ir muzika Sibire (*Austė Nakienė*) ... 256
 Anete Karlsonė. Dziesmu svėtki un tautiskā tēpa attīstība Latvijā
 19.gadsimta beigās un 20.gadsimtā (*Irma Šidiškienė*) 258

Konferencijos / Conferences

- SIEF penkiasdešimtmečio jubiliejaus simpoziumas Amsterdame
 (*Vytautas Tumėnas*) 263
 RAI konferencija Britų muziejuje Londone: antropologija ir fotografija
 (*Goda Palekaitė*) 266

Sukaktys / Anniversaries

- Etnologei Irenai Aušrelei Čepienei – 80 (*Žilvytis Šaknys*) 269
 Lietuvos gyvenviečių ir sodybų tyrinėtoji Izidoriui Butkevičiui – 90
 (*Irena Regina Merkienė*) 271

In Memoriam

- Vitalis Morkūnas (1929–2014) (*Žilvytis Šaknys*) 275

In Memoriam

VITALIS MORKŪNAS (1929–2014)

Etnologus pasiekė skaudi žinia. Mirė Vitalis Morkūnas. Kaip ir prieš penkerius metus, jau iš anksto galvojome apie ilgamečio Etnografijos (dabar Etnologijos) skyriaus vedėjo jubiliejaus paminėjimą. Deja, likimas lėmė kitaip. Rugsėjo 17 dieną su juo atsisveikinome Antakalnio kapinėse.

Vitalis Morkūnas gimė 1929 m. lapkričio 1 d. Vilkaviškyje. Studijavo Kūno kultūros institute, vėliau pasirinko geografijos studijas Vilniaus pedagoginiame universitete, kurį 1956 m. baigė. Buvo pakviestas į geografijos aspirantūrą Vilnius universitete, bet tapo etnologu. Per trejus metus baigė Lietuvos mokslų akademijos Istorijos instituto aspirantūrą. 1968 m. lapkričio 22 d. Istorijos institute (dabar Lietuvos istorijos institutas) apgynė istorijos mokslų kandidato (1993 m. nostrifikuota kaip daktaro) disertaciją „Žemės ūkio darbininkų buitis Lietuvoje 1919–1940 m.“ Tik po devynerių metų šią disertaciją pavyko išleisti atskira

knyga (1977). Nors ir kupiūruota, ji iki šių dienų tebėra vienas iškiliausių Lietuvos etnologijos darbų. Pastaruoju metu etnologai ją atsiverčia vis dažniau. Rašydami apie jaunimą, kalendorinius papročius, šeimą, gyvulių ganymą, laisvalaikį, darbo pasidalijimą pagal lytį ir daugeliu kitų temų. Samdinių buitis vis dažniau patraukia ir Vakarų tyrinėtojų dėmesį.

Nuo 1968 iki 1970 m. V. Morkūnas buvo Istorijos instituto (Lietuvos istorijos instituto) mokslinis bendradarbis. Nuo 1971 iki 1989 m. buvo šio instituto Etnografijos (dabar Etnologijos) skyriaus vedėjas. Be samdinių buities tyrimų, V. Morkūnas analizavo žvejybos temą. Surinkta ir gausi lauko tyrimų medžiaga žvejybos tema. Paskelbė vertingų etnografiniams regionams skirtų straipsnių. Iš didžiausių darbų reikia paminėti ir 1980 m. su Saulvedžiu Cimermaniu parengtą studiją *Istorinės – etnografinės sritys Latvijoje ir Lietuvoje XX a. antroje pusėje*. Taip pat V. Morkūnas buvo

žemdirbystei ir drabužiams skirtų Pabaltijo istorinių etnografinių atlasų redakcinės kolegijos narys. Jis parašė daug mokslinių straipsnių, buvo leidinių sudarytojas, atsakingasis redaktorius, pavyzdžiui, tęstinių leidinių *Archeologiniai ir etnografiniai tyrimai Lietuvoje*, *Etnografiniai tyrimai*

Lietuvoje, *Iš lietuvių kultūros istorijos*, *Kraštotyra* ir kt., be to, aktyviai dalyvavo rengiant enciklopedijas. 1989 m. išėjo į pensiją.

Visada pasitempęs, korektiškas ir ramus. Greitai sprendžiantis iškilusias problemas. Visose situacijose tiesus ir teisingas. Toks jis liks mūsų atmintyje.

Žilvytis Šaknys